

Lausunto: esteettömyysdirektiivin kansallinen toimeenpano

Tässä lausunnossa Celia ottaa kantaa esteettömyysdirektiivin kansalliseen toimeenpanoon erityisesti niiltä osin kuin direktiivi koskee kirjallisuuden julkaisemista ja lukemista.

Celia kartoittaa valmiuksia tuottaa saavutettavia e-kirjatiedostoja

Celia toteuttaa vuoden 2021 aikana kaksiosaisen pilottitutkimuksen. Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa, millaiset valmiudet suomalaisilla kustannusalan toimijoilla on tuottaa direktiivin vaatimukset täyttäviä e-kirjoja. Muutaman kustantamon otannalla voidaan alustavasti todeta, että rakenteeltaan yksinkertaisissa kirjoissa, kuten romaaneissa ja tekstipainotteisissa tietokirjoissa, vaatimusten täyttäminen ei ole ylivoimainen rasite. Jo nyt käytössä olevilla ohjelmilla on mahdollista tuottaa saavutettavia valtavirtaformaattien e-kirjoja. Tämä kuitenkin edellyttää julkaisuprosessin tarkastelua, koulutusta sekä alan eri toimijoiden yhteistyötä.

Pilotin jälkimmäinen osio keskittyy monimutkaisiin e-kirjoihin, esimerkiksi runsaasti kuvitettuihin tai matemaattis-luonnontieteellisten alojen teoksiin. Tällaisten tuottaminen direktiivin vaatimukset täyttävänä ei nykyisillä resursseilla ja tekniikoilla onnistu kohtuullisesti. Onkin syytä varmistaa, että Suomessa on tulevaisuudessakin ei-kaupallisia toimijoita, joiden tehtävänä on huolehtia, että kansalaisten yhdenvertainen oikeus tiedonsaantiin toteutuu kaikissa tapauksissa. Lisäksi Celia katsoo, että lainsäädännön on oltava selkeää sen suhteen, mitkä ja millaiset sisällöt ovat vaatimusten piirissä. Esimerkiksi verkkoalustoilla julkaistavilta digitaalisilta oppimateriaaleilta tulee vaatia saavutettavuutta, jotta oppimisen ja opiskelun yhdenvertaisuus toteutuu mahdollisimman hyvin suurelle joukolle oppilaita.

Yhtenäiset standardit helpottavat siirtymää

Pilottiprojektissa esimerkkikirjoja verrattiin olemassaoleviin standardeihin: epub 2 ja 3, epub accessibility 1.0 sekä metadatan standardit schema.org ja ONIX. Celia yhtyy [Euroopan kustantajien liiton FEP:n kannanottoon](#), että sääntelyssä Euroopan Unionin tulee viitata näihin jo vakiintuneisiin ja ylläpidettyihin standardeihin. Jotta alan toimijat voivat valmistautua uusiin vaatimuksiin, tulee sovellettavista standardeista olla tietoa hyvissä ajoin ennen vuotta 2025.

Lukukokemus syntyy yhteistyönä

Viime kädessä lukemiskokemus syntyy vasta lukijan mielessä. Jotta tasavertainen lukeminen olisi todellisuutta, tulee koko arvoketjun sitoutua yhtenäisiin tavoitteisiin. Tämä tarkoittaa, että kirjankustantajien lisäksi myös jakelun, kaupan ja kirjastojen verkkopalvelujen sekä

lukemiseen käytettävien laitteiden ja sovellusten tulee olla yhteensopivia ja tukea saavutettavuutta sekä saavutettavuusmetatiedon välittymistä loppukäyttäjälle. Direktiivi huomioikin hienosti koko ketjun vastuun. Huolenaiheena nostamme vielä esiin pienet kielet: on varmistettava, että lukulaitteissa on tekstistä puheeksi -toiminto myös suomeksi ja ruotsiksi. Tuotantoprosessien kehittämisen lisäksi tulee huomioida myös kansalaisten tarve tuelle, jotta uusien digitaalisten tuotteiden käyttö onnistuu.

